

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ СТРУКТУРИ ВИСОКОТОВАРНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Для оптимізації виробничої структури високотоварних сільськогосподарських підприємств та покращення ситуації в аграрному секторі економіки необхідно розробити організаційно-економічний механізм. Даний механізм повинен включати послідовність дій: систему поліпшення родючості ґрунтів, підвищення урожайності сільськогосподарських культур, нарощування поголів'я тварин, збільшення товарності підприємств, оновлення матеріально-технічної бази, залучення інвестицій та інновацій. Вирішення даних завдань вимагає системного підходу з врахуванням відповідних економічних, екологічних та соціальних чинників.

Аналіз останніх досліджень. Побудові механізму вдосконалення галузевих пропорцій в сільськогосподарських підприємствах присвячені наукові праці відомих вітчизняних вчених, серед яких: В. Я. Амбросов [1], В. Г. Андрійчук [2], С. І. Дем'яненко [3], І. Г. Кириленко, М. Й. Малік [5], Л. Ю. Мельник, О. М. Онищенко [4], П. Т. Саблук та ін. Однак дані розробки так і не знайшли широкого впровадження на виробництві, що підтверджує необхідність подальших досліджень.

Методологія досліджень. Методологічною і теоретичною основою дослідження є системний підхід до вивчення фундаментальних положень економічної теорії. В ході розробки механізму використовувалися такі методи: абстрактно-логічний при уточненні поняття „організаційно-економічний механізм”, формулюванні висновків; аналізу і синтезу – при вивченні показників ефективності високотоварних сільськогосподарських підприємств, індукції та дедукції – в процесі генерації та відбору можливих варіантів складових механізму оптимізації з метою підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств і вирішення екологічних та соціальних проблем.

Результати досліджень. В результаті аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирської області виявлено, що рівень ефективності виробництва продукції є вищим у високотоварних господарствах, при цьому, важливим для забезпечення екологічного і соціального балансу регіону є оптимізація виробничої структури підприємств. Постає завдання розробити механізм щодо співвідношення галузей, з яким високотоварні підприємства зможуть покращувати показники господарської діяльності, забезпечувати продовольчу безпеку країни, розвиваючи при цьому сільську територію та зберігаючи екологію регіону.

Організаційно-економічний механізм оптимізації виробничої структури високотоварних господарств нами розглядається як система

взаємопов'язаних та взаємозалежних організаційних, економічних, правових, соціальних та екологічних елементів (принципів, методів, норм, важелів та інструментів), які спрямовані на оптимізацію виробничої структури відповідно завдань в рамках стратегії діяльності підприємства. Механізм оптимізації являє собою послідовність дій для досягнення поставлених цілей. Він підпорядкований системі стимулів, які формують спонукальні мотиви до підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств.

Механізм оптимізації включає наступні складові: 1 – організаційно-економічна підсистема забезпечення та соціально-екологічна підсистема функціонування; 2 – принципи оптимізації; 3 – методи здійснення ; 4 – важелі впливу; 5 – заходи з реалізації; 6 – кінцевий результат. Основними ознаками розробленого організаційно-економічного механізму оптимізації виробничої структури для високотоварних сільськогосподарських підприємств є організаційна та економічна, при чому, перша встановлює склад і послідовність дій із формування механізму, а друга – визначає цілі і методи їх досягнення на основі дослідження галузевих взаємозв'язків. Механізм оптимізації можна представити у вигляді цілісної системи, яка передбачає економічні, екологічні та соціальні аспекти.

При розробці організаційно-економічного механізму нами враховувалися наступні принципи оптимізації виробничої структури: цілеспрямованості, який передбачає досягнення максимального ефекту від реалізації поставлених цілей; безперервності та надійності – проявляється у створенні таких організаційно-економічних умов, за яких досягається стабільність функціонування підприємства; цілісності – припускає взаємозв'язок галузевих підрозділів підприємства. Іншими вимогами до формування є: інтегрованість усіх елементів; ієрархічність, яка припускає, що цілісність механізму повинна бути притаманна кожному рівню ієрархії; гнучкість, що дозволяє реагувати на різноманіття ситуацій ринкового середовища [4].

Важливе місце в системі організаційно-економічного механізму оптимізації відіграють відповідні методи та важелі. Економічні методи представляють сукупність способів впливу на виробничу структуру для збільшення прибутковості, серед них виділяють планування, бюджетування, фінансування, ціноутворення, господарський розрахунок та економічне стимулювання. Організаційні – це система впливу на організаційні відносини для досягнення конкретних цілей. Адміністративно-правові – основані на вимогах щодо науково обґрунтованого ведення сільськогосподарського виробництва, передбачених для даного регіону. Методи оптимізації використовуються в комплексі, вони єдині для різних ланок, але залежно від особливостей конкретного господарства можлива перевага тих або інших. Важелями впливу повинні стати дотації та державна підтримка підприємств.

У системі організаційно-економічного механізму надзвичайно важливим є питання визначення ефективності трансформацій виробничої

структури. Оцінка їх результативності характеризує побудову виробничого процесу на підприємстві й відображає ступінь використання ресурсів, затрат і результатів виробництва. Вона виступає як система кількісних і якісних індикаторів, характеристик, що охоплює параметри стану виробничої структури підприємства, відображає їх динаміку та вплив на середовище діяльності товаровиробника.

Висновки та пропозиції. Розроблений нами організаційно-економічний механізм оптимізації виробничої структури для високотоварних господарств передбачає сукупність заходів для збалансування посівних площ, упорядкування їх структури, дотримання сівозмін, підвищення родючості ґрунтів, інтенсифікацію діяльності, виведення з обробітку деградованих земель, розвиток органічного виробництва, використання елементів точного землеробства, нарощування поголів'я тварин, налагодження кормовиробництва, племінної роботи, впровадження сучасних технологій утримання, підвищення продуктивності. Запровадження його на практиці дасть змогу отримати системний економічний, екологічний та соціальний ефекти від діяльності високотоварних сільськогосподарських підприємств.

Список літератури

1. Амбросов В. Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В. Я. Амбросов, Т. В. Маренич // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 14–19.
2. Андрійчук В. Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В. Г. Андрійчук, М. В. Зубець, В. В. Юрчишин. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
3. Дем'яненко С. І. Аграрна реформа в Україні: генезис, процес та перспективи / С. І. Дем'яненко. – Львів: Львівський держ. аграр. ун-т, 2006. – С. 223–233.
4. Онищенко О. М. Оптимізація галузевої структури сільськогосподарських підприємств / О. М. Онищенко. – К.: Урожай, 1972. – 216 с.
5. Малік М. Й. Основи аграрного підприємництва / М. Й. Малік. – К.: ІАЕ, 2000. – 582 с.